

**ABDULVAHAP AKBAŞ'IN MAKALELERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME***

Abdulkhakim TUĞLUK**

Öz

Batman'ın Türk edebiyatına armağan ettiği isimlerden biri olan Abdulvahap Akbaş, 1954 yılında Batman'da dünyaya gelir. Üniversiteye kadar olan eğitimini Batman'da tamamlayan Akbaş, daha sonra İstanbul Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirerek Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki görevine başlar ve 2001'de emekli oluncaya kadar da ilgili Bakanlıkta öğretmen ve şube müdürü olarak görev yapar. 2014'te vefat eden Akbaş, Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) üyesi olup vefatını takiben TYB tarafından *A. Vahap Akbaş Kitabı* adıyla bir anma kitabı da yayımlanır. Yakın zamanda ebediyete uğurladığımız kültür ve edebiyat tarihimizin müstesna isimlerinden D. Mehmet Doğan'ın ifadesiyle “sıradan görünmeyi seçen sıradan bir şahsiyet” olan Akbaş, İslami çizgide sürdürmeyi esas aldığı edebî hayatına şiir, öykü, roman ve deneme türünde eserler sığdırır. Ayrıca başta Âkif olmak üzere pek çok şair ve yazara ait eserleri yayına hazırlar. Bunun yanı sıra *Ay Vakti*, *Bizim Külliye*, *Akbaş*, *Hisar*, *Mavera*, *Umran*, *Gül Çocuk*, *Kardelen* gibi dergilerde yazılar kaleme alır. Bir kısmı edebiyat tarihimizle ya da döneminin güncel edebî meseleleriyle alakalı olan bu yazıların bazıları ise deneme tadında kaleme alınmıştır. Akbaş, yazılarında başta Türk şiirinin özellikle son dönemdeki meseleleri olmak üzere çeşitli edebî konularda dikkat çekici değerlendirmelerde bulunur. Şair kimliği yazılarına yansıyan Akbaş, söz konusu yazılarında yer yer sanatsal bir dil kullanır. Abdulvahap Akbaş'ın bu çalışmada ele alınan yazıları İslamcı Dergiler Projesi kataloğundan tespit edilmiş ve tam metinler İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesinden uzaktan belge temini yoluyla elde edilmiştir. Ele aldığımız makalelerin biri hariç tamamı süreli yayınlarda kaleme alınmış yazılardan oluşmaktadır. İncelememize Abdulvahap Akbaş'ın deneme yönü ağır basan yazıları ve röportajları dâhil edilmemiştir. Bu makale, Abdulvahap Akbaş'ın bütün makalelerini etraflıca ve bütün yönleriyle tetkik etmek amacı taşımamaktadır. Bu iş, müstakil bir kitap çalışması ile ancak yapılabilir. Bu itibarla çalışmanın maksadı, Akbaş'ın makalelerinin karakteristiğini ortaya koymaktır. Bu çalışmamızda Abdulvahap Akbaş'ın süreli yayınlarda çıkan yazıları incelenecek ve bunlar üzerinden Akbaş'ın fikir-sanat anlayışına dair değerlendirmeler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Abdulvahap Akbaş, makale, süreli yayın.

* Bu çalışma, 28-30 Eylül 2022 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Batman Sempozyumu'nda sunulmuş sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Iğdır-Türkiye, abdulhakimtuğluk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1979-3317.

A CRITICAL ANALYSIS OF ABDULVAHAP AKBAŞ'S ARTICLES

Abstract

One of the names that Batman has gifted to Turkish literature is Abdulvahap Akbaş, who was born in Batman in 1954. Akbaş completed his education up until university in Batman and later graduated from the Department of Turkish Language and Literature at Istanbul University. He then began his career in the Ministry of National Education, where he worked as a teacher and department head until his retirement in 2001. Akbaş, who passed away in 2014, was a member of the Turkish Writers Union (TYB), and following his death, TYB published a memorial book titled "A. Vahap Akbaş Kitabı." In the words of D. Mehmet Doğan, one of the distinguished figures in our cultural and literary history, Akbaş was "an ordinary personality who chose to appear ordinary." Akbaş dedicated his literary life, which he primarily pursued along an Islamic line, to producing works in the genres of poetry, short stories, novels, and essays. He also prepared works for publication by many poets and writers, notably including Âkif. In addition, he wrote articles for journals such as *Ay Vakti*, *Bizim Külliye*, *Akbaş*, *Hisar*, *Mavera*, *Umran*, *Gül Çocuk*, and *Kardelen*. Some of these writings were related to the history of literature or the contemporary literary issues of his time, and some were written in the style of essays. In his writings, Akbaş makes striking assessments on various literary topics, particularly the issues of Turkish poetry, especially in recent times. The poet identity of Akbaş, which reflects in his prose, is evident in these writings, where he occasionally uses an artistic language. The writings of Abdulvahap Akbaş discussed in this study were identified from the catalog of the Islamic Journals Project, and full texts were obtained via remote document access from the Islamic Studies Research Center (İSAM) Library. Except for one, all of the articles we examined were written for periodicals. Akbaş's essays and interviews, which are primarily essayistic, are not included in our study. This article does not aim to thoroughly and comprehensively examine all of Abdulvahap Akbaş's articles. Such an examination can only be done through an independent book study. Therefore, the purpose of this study is to reveal the characteristics of Akbaş's articles. In this study, Abdulvahap Akbaş's writings published in periodicals will be examined, and evaluations regarding Akbaş's understanding of ideas and art will be presented.

Keywords: Literature, Abdulvahap Akbaş, article, journal.

(Abdulvahap Akbaş) Ömrünü şiire, edebiyata, kültüre ve maarife adanmış, hem muallim hem edib... Şiir kitapları, romanlar, deneme, araştırma inceleme eserleri ve yayına hazırladığı Mehmed Âkif külliyyatı hayatını dolu dolu geçirdiğini gözler önüne seriyor.

(D. Mehmet Doğan, 2014: 50)

Giriş

Şiir, roman, hikâye türlerinde telif ettiği onca eserin yanı sıra özgün sanat çevrelerinde çıkarılan süreli yayınlarda kaleme aldığı makale ve denemeleriyle de tanınan Abdulvahap Akbaş, başta edebî meseleler olmak üzere kültür ve sanat dünyamızın başlıca konuları üzerine fikirlerini beyan etmiştir. Bu çalışma, Akbaş'ın süreli yayınlardaki yazılarının haritasını ana hatlarıyla ortaya çıkarma amacı taşımaktadır.

Türkiye'de petrolün ilk çıkarıldığı yer olan Raman Dağı'ndaki Yakıtlı köyünde doğan (Bağış, 2019: 6) Abdulvahap Akbaş'ın yetişmesinde yaşadığı çevrenin önemli bir etkisi vardır. Çocukluğunu köyde geçiren, ilk, orta ve lise öğrenimini Batman'da tamamlayan Akbaş'ın edebiyata olan ilgisinin temelinde çocukluk döneminden güçlü izler bulunmaktadır. "Edebî kişiliğinin oluşumunda dedesinin etkisi büyük olmuş. Dedesi, medrese öğrenimi görmüş, bütün hayatını ilme, öğrenmeye ve öğretmeye adanmış birisidir. Evlerinde hep dinî, ilmî sohbetler yapılmış. Çocukluğunda dedesi kendisine Bostan'dan, Gülistan'dan, Şehname'den hikâyeler okumuş. Klasik Doğu kültürünün, Eski Yunan filozoflarının isimlerini küçük yaşta öğrenir. Bazı ramazan akşamlarında Bin Bir Gece Masalları'nı dinlemiş. Bütün bunlar onun edebî kişiliğinde etkileyici olmuş." (Çetin, 2019) Tüm bunlar, Akbaş'ın sağlam bir okuma terbiyesinden geçtiğini gösterir.

Öğretmen kökenli bir şair ve yazar olan Akbaş, eserlerinde İslami çizgiyi esas almış olmakla birlikte Türk edebiyatının farklı dönemlerindeki edebî ekollere yabancı olmayan bir şahsiyettir. Tenkit yönü güçlü olan Akbaş, yazılarında hem durum tespiti yapar hem de işlediği konuyla alakalı tashih ve tekliflerde bulunur.

1. Abdulvahap Akbaş'ın Süreli Yayınlarında Yer Alan Yazılarının Temini

Bilindiği gibi süreli yayınlar kültür ve sanat dünyamızın vazgeçilmezleridir. Bizde geçmişimiz Tanzimat'tan öncesine dayanan süreli yayıncılık faaliyetleri zaman içerisinde gerek muhteva gerekse biçim yönünden büyük değişimler geçirmiştir. Süreli yayın faaliyetleri kimi dönemlerde kan kaybetmişse de edebiyat dünyasının nabzını tutmak hususunda hâlâ önemli rol oynamaktadır.

Çalışmamıza konu olan Batman'lı şair ve yazar Abdulvahap Akbaş'ın makaleleri de yukarıda önemini bir nebze ifade ettiğimiz süreli yayınlardan alınmıştır. Kimi, ülke çapında şöhret bulan kimisi ise yerel düzeyde yayın hayatına devam eden dergilerde yer alan söz konusu yazılar, edebî tahlillerden kitap kritiklerine, eleştirel yazılardan hatıra, deneme türü yazılara kadar geniş bir çeşitliliğe sahiptir.

Bu çalışmada değerlendirilen Akbaş'ın yazıları iki kaynaktan temin edilmiştir. Bunlardan ilki, İslamcı Dergiler Projesi; ikincisi ise İSAM Kütüphanesi'dir. Büyük bir emeğin sonucu olarak ortaya çıkan İslamcı Dergiler Projesi, Akbaş'ın yazılarını tespit etmek ve bazılarının tam metnine erişmek hususunda birinci derecede katkı sunmuştur. İlgili Projeden ulaşılamayan yazılara ise İSAM Kütüphanesi'nin uzaktan belge temini hizmeti sayesinde erişim sağlanmıştır. Ancak gerek İslamcı Dergiler Projesinde gerekse İSAM Kütüphanesi'nde mevcut olmayan dergi veya sayılardan ötürü Akbaş'ın bazı yazılarına ulaşmak mümkün olmamış ve dolayısıyla bu yazılara çalışmamızda yer verilmemiştir. Ayrıca hedefi, kapsamı ve muhtevası itibarıyla edebiyat dışında değerlendirilebilecek olan ya da çocuklara hitaben kaleme alınmış kimi yazılar ile röportajlar ve bazı denemeler de kapsam dışı bırakılmıştır.

2. Akbaş'ın Makalelerinin Sınıflandırılması

Abdulvahap Akbaş'ın tespit ettiğimiz makaleleri kabaca üç başlık altında sınıflandırılabilir. Bu başlıklar, Akbaş'ın edebî meselelere ya da türlere yaklaşımı hakkında fikir vermektedir:

a) Edebiyat tarihi kapsamındaki yazılar

b) Güncel edebî meseleleri merkeze alan yazılar

c) Deneme niteliğindeki yazılar

Yukarıdaki başlıklar genel bir tasnif oluşturmaktadır. Halbuki Akbaş'ın makalelerini başta tematik ve yapısal olmak üzere farklı bakış açılarıyla tasnif etmek mümkündür. Çalışmanın sınırlılığı nedeniyle burada Akbaş'ın sadece edebiyat tarihi kapsamındaki yazıları ile çeşitli edebî meseleleri konu alan yazıları ele alınacaktır.

2.1.1. Edebiyat Tarihi Kapsamındaki Yazılar

Abdulahap Akbaş'ın bu başlık altında değerlendirilen makaleleri, Yunus Emre'ye dek uzanan ve Tanzimat'tan Cumhuriyet Dönemine kadar yol bulan tarihsel bir aralığa sığmaktadır. Mehmet Akif ve Necip Fazıl gibi isimlerin yoğunlukla ele alındığı bu metinlerde, Ahmet Midhat Efendi, Nabizade, Nazım, Abdülhak Hamid gibi isimlere de yer verilmiştir. Yahya Kemal'in de dâhil edilebileceği bu kategori, Batı etkisinde gelişen edebiyatımızın zirve şahsiyetlerine dikkat çekmesi bakımından dikkate değerdir.

2.1.1.1. Yunus Emre

Abdulahap Akbaş, *Yunus Emre'de Şehir Algısı* başlıklı yazısında şairin şehir mefhumunu hangi bağlamda ele aldığıyla alakalı soruşturmalar yapar. Yaygın kanaate göre Yunus Emre'nin köy çevresinde yaşamış olduğunu özellikle Mehmet Kaplan'dan aktarımda bulunarak dile getiren Akbaş, Gölpınarlı'dan hareketle onun şehirde yaşamış olma ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini savunur. Ona göre Yunus Emre'nin şiirlerindeki şehir daha çok başka bir amaca hizmet eder. “Yunus, çiftçilik ve tabiata dair unsurları nasıl birer metafor olarak kullanıyorsa, şehir de onun şiirlerinde hemen daima bir teşbih unsurudur. Böyle olmakla beraber bunların Yunus'un şehir algısı hakkında bize ipuçları verdiğini düşünüyorum.” (2012: 88) Akbaş, Yunus Emre'nin şiirlerinde şehrin kullanımını dervişliğin doğası ile açıklar: “Şehrin kalabalık ve hengâmesinin, halkın bu hengâme içinde gaflete düşmesinin, bir derviş ve ikinci olan Yunus'u ürkütmüş olması ve şehirle arasına bir mesafe koydurması tabiidir. Onun için gelip geçicilik, aldatmaca, gaflet, zorluk, meşakkat gibi durumları şehir dairesi içinde ele alır Yunus” (2012: 89) Akbaş'ın Yunus Emre hakkındaki tahlili yazısı, onun sadece edebiyatın yakın dönem meseleleriyle ya da şahıslarıyla ilgilenmediğinin somut bir tezahürüdür.

2.1.1.2. Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Şahsiyetleri

Abdulahap Akbaş, Türk edebiyatının en velut şahsiyetlerinin başında gelen Ahmet Midhat Efendi'yi konu aldığı bir makalesinde onun daha az değinilen bir yönüne, tiyatrolarına dikkat çeker. *Ahmet Midhat Efendi'nin Tiyatroya Bakışı ve Tiyatro Eserleri* başlıklı yazıda Ahmet Midhat'ın tiyatronun öneminden söz ettiği yazılarına değinen Akbaş, özellikle tiyatronun eğitim aracı olması ve kulak ile göze de hitap etmesi gibi hususiyetlere değinir. Ahmet Midhat'ın *Menfa* adlı eserinden doğrudan ve dolaylı alıntılar yapan Akbaş, makalesini Ahmet Midhat'ın piyesleri hakkında bilgi vermekle sürdürür. Akbaş, Ahmet Midhat Efendi'nin altı piyesini genel özellikleriyle tanıtır ve piyesler hakkında değerlendirmelerde bulunan isimlerden aktarımlar yapar. Ahmet Hamdi Tanpınar, İnci Enginün, Niyazi Ak gibi isimler bunların başlıcalarıdır. Makalesinin sonuna Ahmet Midhat'ın tiyatrolarındaki konu, yapı ve dil üçlüsünü irdeleyen bir başlık da ilave eden Akbaş, böylece hacim olarak çok uzun olmayan yazısını, temas etmedik yer bırakmamaya özen gösterecek biçimde tamamlar.

Tanzimat Dönemi Türk edebiyatının ikinci nesline mensup olan ve edebiyatımızın Cumhuriyet sonrasına dek uzanan geniş bir zaman dilimini idrak eden Abdülhak Hamid'e de makalelerinde yer veren Akbaş, Şair-i Azam'ın *Tayflar Geçidi* adlı tiyatro eserini tahlil ettiği 1982 tarihli yazısında, Tanpınar'ın takip ettiği metoda benzer bir yaklaşım gösterir. Yazarın erken dönem yazılarından biri olan bu makalede Tanpınar'ın tespitlerinden faydalandığı ve sığ yorumların aşılmaya çalışıldığı görülür. Hâmid'in eserlerinin pek azının Latin harfleriyle yayımlandığından yakınan Akbaş, o dönemde henüz Latin harfleriyle neşredilmemiş bulunan *Tayflar Geçidi*'ni de bu yönüyle zikr eder. Eserin Batı edebiyatındaki ilham kaynaklarından bazılarının adını veren ve *Tayflar Geçidi* ile kimi ortak/farklı yönlerine değinen Akbaş, böylece yazısını mukayeseli bir temele oturtmuş olur.

Akbaş'ın edebiyat tarihi ekseninde dikkat çeken diğer bir makalesi ise genç yaşta vefat eden Nabizade Nazım ile alakalıdır. *Zehra* adlı romanı ve *Karabibik* isimli öyküsü ile hafızalara kazınan Nabizade Nazım, kısa süren yaşamında hareketli bir edebiyat ortamında bulunma fırsatı yakalamıştır. Abdulvahap Akbaş, eserlerinin yanı sıra gazete ve mecmualardaki yazılarıyla da dikkat çeken Nabizade Nazım hakkında ilk olarak “ihmal edilmiş olma” tespiti yapar. Akbaş'a göre Nazım, çağdaşlarına göre oldukça başarılı olmasına rağmen ihmal edilmiştir. *Başarılı Bir Tanzimat Romancısı Nabizade Nazım* başlıklı ve 1988 tarihli makalesinin ilk kısmını yazarın kısa hayat öyküsüne ayıran Akbaş, İbnül Emin'den derlediği bilgileri aktarır ve bu konudaki hemen her kaynağın İbnül Emin'i referans gösterdiğini belirtir. Uzun sayılabilecek makalesinde Ahmet Rasim'den, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan, Orhan Okay, Kenan Akyüz'e kadar pek çok araştırmacının yazılarından faydalanan Akbaş, Nabizade Nazım'ın velut şahsiyetine dikkat çeker. Onun edebiyatımızda realizm ve natüralizmin öncülerinden olduğunu belirten Akbaş, *Karabibik* ön sözünün bu anlamda çok önemli bir metin olduğu vurgusunu yapar ve söz konusu ön sözden iktibaslarla bulunur. Bu hâliyle makale, daha çok Nabizade Nazım'ın realist ve natüralist tarafına ayrılmış gibidir. Nabizade Nazım'ın *Zehra* adlı romanına da yine bu merkezde vurgu yapan Akbaş, makalesinin sonunu bu romanın Latin harfleriyle yapılmış neşrine ayırır. Yapılan neşirlerin romanın anlaşılabilirliğini zorlaştırdığına vurgu yapan Akbaş, makalesini eserin mükemmel neşrine dönük bir teklifle tamamlamış olur.

2.1.1.3. Mehmet Âkif Ersoy

Abdulvahap Akbaş'ın makalelerinde en çok temas ettiği isimlerin başında Mehmet Akif Ersoy gelmektedir. Akbaş'ın sanat anlayışının şekillenmesinde büyük bir tesiri olan millî şairimiz, onun pek çok yazısına konu olmuştur. Bunlar arasında en çok dikkat çeken yazı *Mehmet Akif ve Musiki* başlıklı makedir. *Umran* dergisinin Şubat 2007 tarihli 10. sayısında yayımlanan makalesinde Akbaş, Mithat Cemal Kuntay'dan Akif'in bir çeşit kısa ney olan nısfıyye üflediğini aktarır. Musikinin Âkif'in sosyal yaşantısıyla uyum içerisinde olduğunu değinen Akbaş, Mithat Cemal'in yanı sıra Hasan Basri Çantay'dan hareketle Âkif'in musiki meşguliyetinden örnekler sunar. Onun gerek güfte yazmak gerekse meşk etmek konusunda gösterdiği maharetten övgüyle söz eden Akbaş, millî şairin yakın çevresinde pek çok musikişinasın bulunduğunu belirtir ve bu isimlerden bazılarına yer verir. Âkif'in musiki ile iştigalini “Akif'in sefahatı” olarak isimlendiren Mithat Cemal'e hak veren Akbaş, dönemin kargaşa ortamının sanatla olan ilişkisi hakkında önemli bir ipucu verir: “Eşref Edib, Akif'le beraber Tanburî Aziz, Hafız Kemal ve Neyzen Tefvik'in katıldığı bir Boğaziçi âlemini anlatır ki, bu, Abdülhak Şinasi Hisar'ın tasvir ettiği Boğaziçi sandal sefalarını aratmaz. Belki de bir büyük devletin çözüme, çökme dönemlerini yaşayan; dindaşlarının duçar olduğu trajik durumu derinden hisseden; sürekli düşünen, üzülen, uyarıcı, isyan eden bir ruhu bu musikî âlemleri bir nebze sükûna erdiren, dengede tutuyordu.” (2007: 92) Akif'in musiki yaşantısını İstanbul, Ankara ve Mısır olmak üzere üçe ayıran Akbaş, Akif'in musikiyi İstanbul'da öğrendiğini ifade eder. Ankara'da musikinin Akif için bir sığınak olduğunu vurgulayan Akbaş şu ifadelerle yer verir: “Millî Mücadelenin sürdüğü netameli bir zamanda kaygıları gidermek, bozkırın ruha üflediği yalnızlığın tahripkâr gücünü hafifletmek için sığınılan bir liman... Ankara'da musikî fasıllarının cephelerden gelen iyi haberlerin sevinç ve coşkusunu dışa vurma, paylaşma gibi bir işlevi de vardır şüphesiz.” (2007: 92) Mısır'da ise artık daüssıla duygusu hakimdir. Akif'in bu dönemde daha çok dinleyici olduğunu vurgulayan Akbaş, musiki üzerine daha derin ve esaslı düşüncelerin Mısır'da geliştiğini belirtir.

Akbaş'ın Âkif'le alakalı bir diğer makalesi ise *Küçük Asım'lar: Akif'in Çocuğa ve Onun Eğitimine Dair Görüşleri* başlığını taşır. Çocuk edebiyatı alanında önemli çalışmalara imza atan Akbaş, bu makalesinde millî şairin çocuklara ilişkin düşüncelerini konu edinir. Gerçekten de Âkif, manzumelerinde çocuklara sıkça yer vermiştir. *Küfe*'deki Hasan, ölüm döşeğindeki *Selma*, *Hasta* şiirindeki veremli çocuk, *Mezarlık* şiirinde Mülk suresini kıraat eden yetim hep bunun tezahürüdür. Ayrıca *Çocuklara* ve *Bayram* ünvanlı şiirler de çocukları ön plana çıkaran manzumelerdir. İşte Akbaş, makalesinde Âkif'in bu hassasiyetini işlemektedir. Çocuk eğitimi ve çocuk-edebiyat ilişkisinin tarihçesini birkaç paragrafta özetleyen Akbaş, Akif'in idealist bir aydın olarak gelecek tasavvurundan söz ederek millî şairin bunu hayata geçirecek bir neslin peşinde olduğunu belirtir. Asım'ın şahsında belirginleşen bu nesil, hiç şüphesiz çocukluk evresinden geçtikten sonra bahsi

geçen tasavvuru hayata geçirmeye muvaffak olabilecektir. Abdulvahap Akbaş, Akif'in çocuk eğitimine verdiği önemi ortaya koyarken sosyal hayatın gerçeklerini de dikkate alarak şunları söyler: “Safahat’a, çocuğu merkeze alarak baktığımızda şu husus dikkati çeker: Akif, çocuğa, çoğu kişinin yaptığı aksine, bir boşluktan bakmaz. Hatta ev ya da okul gibi tek bir mekân içinde de görmez onu. Akif, çocuğu hayatın içinden verir. Onun için biz Safahat’taki çocukları evde, sokakta, okulda, camide, bayram yerinde, şenliklerde, törenlerde, mezarlıkta, sultan karşısında, sosyal hayatın her yerinde görürüz. Bu, Akif’in, çocuğun toplum hayatındaki yerini doğru tespit etmesinin ve bu tespit doğrultusunda ona verdiği önemin bir sonucudur şüphesiz.” (2011: 72) Akif’in çocuklara nasıl davranılması gerektiğini bazen kendi anılarından hareketle ifade ettiğini kaydeden Akbaş, onun çocuk eğitiminde yapılan yanlışları ve çocuklara yönelik kitapları da eleştirdiğini ve Asım’ın Nesli yolunda önemli çabalar sarf ettiğine vurgu yapar. Bu makale, günümüzde çok daha önem kazanan çocuk eğitimi bakımından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Akbaş’ın Akif’i konu edinen bir diğer makalesi ise *Mehmet Akif: Ne İçinde Sufiliğin Ne De Büsbütün Dışında* başlığını taşımaktadır. *TYB Akademi* dergisinde yayımlanan Mayıs 2014 tarihli makale, Akbaş’ın vefatından az bir süre önce yayımlanmış olması hasebiyle de önemlidir. Akif’in Cemaladdin Efgani ve Muhammed Abduh gibi düşünürlerle örtüşen bazı görüşlerinden dolayı modernist İslamcı diye anıldığını ve bu bağlamda tasavvufa karşı olduğunun ileri sürüldüğünü belirten Akbaş, Eşref Edip, Mahir İz gibi yazarların da ortaya koyduğu üzere Akif’in yanlış anlaşıldığını ve onun hakiki tasavvufa karşı olmadığını belirtir. Onun karşı olduğu tasavvuf Batınî tasavvuftur. Babası tarikat mensubu olan Akif, tarikata katılması yönünde babasından bir zorlama görmemiş ve bu kapiya da intisap etmemiştir. Akbaş, Tanpınar’ın şiirinden aldığı ilhamla makalesini şöyle bitirir: “Ne içindedir sufiliğin ne de büsbütün dışında.” (2014: 131) Bu makale, Akif hakkında tartışma konusu olan bir meseleye somut delillerle yaklaşması bakımından dikkate değerdir.

Akbaş’ın, *Verme dünyaları alsan da bu cennet vatanı* üst başlığıyla *Biyografi Analiz* dergisinde yayımlanan *Mehmet Akif Ersoy* başlıklı makalesinde konu Akif’in eseri ile şahsiyeti arasındaki güçlü ilişkidir. Akbaş, “Yazdığı gibi olabilen, şahsiyeti ile şiirlerini onun kadar bütünleştiren bir başka kişi yoktur” (2004: 51) diyerek *İstiklâl Marşı* şairinin samimiyetine vurgu yapar. Yazı, Akif’in hayatından ve şiirinden anektodlar, alıntılar aktarılarak sürdürülür. Bunlar, şairin samimi Müslümanlığını, tevazuunu, millî ve manevi değerleri maddi çıkar ve makamlardan üstün tuttuğunu ortaya koyan örneklerdir.

2.1.1.4. Yahya Kemal Beyatlı

Geleneği önemseyen, onu güçlü bir geleceğin inşasında vazgeçilmez olarak gören Abdulvahap Akbaş, *Yahya Kemal: Geleneğe Adım Attıran Şair* başlıklı makalesinde, Paris’ten İstanbul’a dönen Yahya Kemal’in şiirini nasıl inşa ettiğini ana hatlarıyla ortaya koyar. Yahya Kemal’in şiirinin gücünün, şairin hem Batı şiirini hem de Klasik şiiri çok iyi bilmesinden ileri geldiğine işaret eden Akbaş, *Kendi Gök Kubbemiz* şairi hakkında şunları söyler: “Zannımca onun kadar geçmişi hâlde yaşayan, yaşatan başka bir şair yok. Süleymaniye’de Bayram Sabahı’nı okuduğumdan beridir ki her bayram sabahı, namaz safları arasında geçmiş zamanların şehitlerinin, gazilerinin ruhlarının da bulunduğunu hissedirim. İftar, bayram topları atılırken Çaldıran’da atılan top seslerini duyarım. Onun bütün şiir macerasının da ebediyeti aramak cehdi olduğunu düşünüyorum.” (2008: 65) Yahya Kemal’i yenilik sayesinde geleneğe bir adım daha attıran sanatçı olarak tarif eden Akbaş, onun şiirde ölümsüzlüğü yakaladığı kanısındadır.

2.1.1.5. Necip Fazıl Kısakürek

Abdulahkim Akbaş’ın yazılarına en çok konu olan diğer bir edibimiz ise Necip Fazıl Kısakürek’tir. Akbaş’ın edebiyatla meşgul olmasında *Çile* isimli şiir kitabıyla büyük bir pay sahibi olan Kısakürek, gerek şiiriyle gerekse de diğer türlerdeki eserleriyle Akbaş’ın yazılarına konu olmuştur. Bu kapsamda sözünü edeceğimiz ilk yazı *Necip Fazıl’ın Hikâye ve Romanları* başlıklı Mart 2004 tarihli *Umran*’da yayımlanan bir makedir. Söz konusu yazıda Necip Fazıl’ın şiir ve tiyatro dışında kalan kurmaca eserleri konu edilerek Necip Fazıl’ın öykücülüğünün tarihçesi sunulur, hikâyelerin tematik ağırlığı ile dil ve üslupları hakkında bilgi verilir. Kısakürek’in şair tabiatının öykülerinde de hissedildiğine işaret eden Akbaş, daha sonra şairin romanları hakkında detay verir. Romanları incelerken senaryo romanları diye bir başlık daha açan Akbaş, burada şairin senaryo

şeklindeki romanlarını dikkate sunar.

Akbaş, Necip Fazıl ile alakalı diğer bir makalesinde onun gençlik tasavvurunu ele alır. *Necip Fazıl'ın Özlediği Nesil* başlıklı yazıda, II. Meşrutiyet ve öncesinden Necip Fazıl'a kadar olan dönemde düşünce ve sanat dünyasının gençliğe bakışı özetlenir, Tefik Fikret ve Mehmet Âkif gibi şahsiyetler üzerinden ideal gençlik teklifleri tartışmaya açılır. Akbaş'a göre Fikret'in Halûk'u manevi değerlere yabancıdır ve Âkif'in Âsım'ı bu köksüz gençlik tasavvuruna karşı milli manevi değerlerine bağlı gençliğe duyulan özlemin bir tezahürüdür. Necip Fazıl ise Cumhuriyet döneminde bu özlemi giderebilmek için en çok çabalayan şahsiyettir. Necip Fazıl'ın yazılarından hareketle onun gençliğe olan bakışını ve alakasını özetleyen Akbaş, onun bu hususta Peygamber Efendimiz'in kılavuzluğunu çok önemseydiğini vurgular. Âsım ile Necip Fazıl'ın ideal gençliğini mukayese eden Akbaş, birtakım benzerliklerin yanı sıra Âkif'in Âsım'ının mistik tarafının olmadığını, Necip Fazıl'da ise aşk ve vecdin oldukça önemli olduğunu belirtir.

Akbaş'ın *Çile* şairi hakkında kaleme aldığı bir diğer makale ise *Necip Fazıl'ın Şiirinde Konak ve Şehir* başlığını taşır. Şairin İstanbul'u fiziki varlığıyla, sosyal ve tarihsel arka planı ile pek işlemediğini kaydeden Akbaş, buna karşın onun konak kültürünü yoğun bir şekilde işlediğini dile getirir. Akbaş'a göre Necip Fazıl'ın şiirlerinde konak ve özellikle de ahşap konak hem bir çocukluk hatırası hem de "şehrin yeni dünyaya yenilmiş, yitirilmiş bir değeri gibidir." (2007: 460) Necip Fazıl'ın *Canım İstanbul* dışındaki şiirlerinde şehre muhalif bir tavrın söz konusu olduğunu belirten Akbaş, şunları söyler: "Necip Fazıl'ın şehir temalı şiirlerine, beri yandan, şehrin kimliksizleşmesiyle birlikte şairin mizacının da bir tezahürü olarak usanç içinde esneyen insanlar yansımaktadır." (2007: 164) Akbaş, *Canım İstanbul* şiirini bir istisna olarak görür ve bu şiirin bir şehir güzelleme olduğunu vurgular. Mustafa Miyasoğlu'ndan hareketle şiirin arka planına da değinen Akbaş, Necip Fazıl gibi mücerretliği sanatının esas kılan bir şairin daha şiirin başında ruhu bir kalıba dökerek ve İstanbul'a indirgeyerek somutlaştırdığını ifade eder. Nihayetinde şairin şehir algısında ahiret inancının büyük bir tesiri vardır. Nitekim Necip Fazıl'a göre "esas yaşanacak yer ötesidir." Karacaahmet şiiri bunun en büyük kanıtıdır. "Karacaahmet şaire göre yalancı şehrin göbeğinde sahici bir beldedir." (2007: 462) Akbaş, Necip Fazıl'ın şiirlerindeki şehir olgusunu benzer düşüncelerle 2013 yılında *Bizim Külliye*'de yayımlanan *Modern Şehri Sorgulayan Şair* başlıklı yazısında da ele alır.

2.1.1.6. Akbaş'ın Yakın Çevresindeki İsimler

Kimi yazılarında yakın çevresindeki edebî şahsiyetlere yer veren Abdulahap Akbaş, onların sanat anlayışlarını, eserlerini ve onlarla nasıl yakınlık kurduğunu anlatır. Bu yazılarda samimi bir hava söz konusudur.

Akbaş'ın *Bir Köylü Çarığı Gibi Derin ve Issız* başlıklı *Ay Vakti* dergisinde yayımlanan yazısı, Alaeddin Özdenören'in vefatı üzerine kaleme alınmıştır. Yazıya merhumu nasıl tanıdığından bahis açarak başlayan Akbaş, Özdenören'in ilk kitabını 1976 yılında okuduğunu ve o tarihte kitap üzerinde bazı notlar aldığını belirtir. O notlardan biri şöyledir: "Lirik. Yalın ama derin. Sezai Karakoç'un şiirlerinin tadında. Yeni bir ses; ama bize ait. Mırsalara koca bir uygarlık içirilmiş. "Şiir yoğunlaşmadır" diyenleri haklı çıkaran bir kitapçık..." (2003: 15) Akbaş, Özdenören'le birlikte katıldıkları bir radyo programını anımsayarak onun şu sözlerini alıntılar ve kitabın kendinde uyandırdığı tesiri bir bakıma özetler: "Şair biraz da provakatör olmalıdır." (2003: 15) Yazının devamını Özdenören'le alakalı bir kaç anekdota ayıran Akbaş, sözlerini şu ifadelerle noktalar: "Derin ve ıssız yaşadı Özdenören. Düşünce dünyamızın, duygu iklimimizin, uygarlığımızın "kanlı divane" ülkemizin sınırlarında hep nöbeteydi. Kalbi yavruladı: Şiirler ve çokça sevgi bıraktı geride. Onu anlayan, seven, açtığı yolda kendince yürüyen şairler bıraktı." (2003: 15) Özdenören'le olan bağının zaman içerisinde ciddi kesintilere uğradığını belirten Akbaş, onun vefatından birkaç yıl önce Konya'da bir araya gelerek uzun uzadıya görüştiklerini de aktarır.

Taşra Edebiyat dergisinde *Metin Olmak* isimli yazısında Metin Önal Mengüşoğlu'nu konu alan Akbaş, onunla nasıl tanıştıklarını anlattıktan sonra Mengüşoğlu'nun sanat cephesini mercek altına alır. Özellikle Mengüşoğlu üzerindeki Âkif etkisinin sorgulandığı yazı, şair hakkında yapılan çalışmaların azlığından yakınma ile sona erer. (2001: 9) Akbaş, *Kaygısı Hakikat, İşi Güzellik Olan Bir Şair* adlı yazısında ise Mustafa Özçelik'in şiir dünyasını ele alır. İki sayfadan ibaret olan bu yazıda, Özçelik'in etkilendiği isimlere yer verilir.

İncisi İçinde Bir Midye Gibi başlığıyla *Ay Vakti* dergisinde yayımlanan yazısında Âkif İnan'la olan dostluklarını anlatan Akbaş, 1982 yılında başlayan tanışıklıklarının zamanla dostluğa dönüştüğünü ve pek çok ortamda beraber bulduklarını anlatır. 1987 yılında İstanbul'da tertip edilen Dünya İslam Edebiyatçıları Toplantısı'nda Âkif İnan, Mustafa Kutlu, Erdem Bayazıt, Rasim Özdenören, Mustafa Miyasoğlu ve İsmet Özel'le bir arada olma fırsatı yakalayan Akbaş, 1995 yılında birlikte Âkif İnan'la Konya'ya yaptıkları bir seyahati detaylıca anlatır. Ona göre, Âkif İnan sadece edip değil aynı zamanda bir dava adamıdır: “Önemli bir şairdi, edebiyat bilimcisiydi ama aynı zamanda bir dava ve ideal adamıydı. Ve dava ve ideal adamı vasfı diğer vasıflarına ağır basıyordu. Başka bir yazımda onun bir şiiirinden ilhamla belirttiğim gibi, “büyük rüyalar gören” bir şairdi.” (2005: 4) Yazı, Âkif İnan'a dair bazı anekdotlarla sona erer.

2.1.2. Edebî meseleleri ve eserleri merkeze alan yazılar

Bu başlık altında incelenecek olan makaleler, edebî bir konu dâhilinde Akbaş'ın görüşlerini ortaya koyduğu yazıları kapsamaktadır. Bu yazılarda daha çok Türk şiirine dair meseleler ale alınmıştır. Bununla birlikte folklor, deneme, roman gibi konularda yazılmış yazılar da mevcuttur.

2.1.2.1. Şiir

Aynı zamanda bir şair olan Abdulvahap Akbaş, poetik görüşlerini birçok makalesinde dile getirir. Yazılarında şiirimizin nabzını tutar ve onun temel problemleri üzerine kafa yorar. Ayrıca söz konusu makalelerinde zengin bir referans ağına yer vererek yazılarının eleştiri zeminini güçlendirir.

Son Yirmi Beş Yılda Yazılan Şiirler Ne Kadar Özgündür başlıklı 2003 tarihli yazısında Türk şiirinin son çeyrek dönemini mercek altına alan Akbaş, şiirimizin ilgili zaman dilimindeki bir panoramasını çizer ve özgünlük meselesinin eski zamanlardan beri şairlerin gündeminde yer aldığını belirtir. Akbaş'a göre “Özgünlük şairin kimliğini bulmasıdır. Tek tek kimliklerine kavuşan şairler, dönemlerinin de şiirine bir kimliğe, kişiliğe kavuştururlar. Böylece bireylerin tesiri kuşakların tesirine dönüşür ki esas anlamlı olan budur. Son yirmi beş yılda yazılmış şiirlere bu noktadan bakıtığımızda doğrusu durum epeyce karışık/dağınık bir manzara arz etmektedir.” (2003: 98) Akbaş, son çeyrek asırdaki şiirimizin dağınık bir görünüm arz etmesinin önceki dönemlerden tevarüs eden bir durum olduğu kanısındadır. Manzaranın daha iyi görülebilmesi için şiirimizin eğilimlerini masaya yatıran Akbaş, İkinci Yeni, Toplumcu şiir ve Milliyetçi şiir şeklinde üç alt başlık hâlinde şiirimizi irdeler. Ona göre son dönemlerde yazan şairlerin büyük bir kısmı genç şairler olup bunlar çoğunlukla İkinci Yeni etkisi altında kalem oynatmaktadırlar. İkinci Yeni'nin en çok tartışılan taraflarını değerlendiren Akbaş; bu minvalde şiir dilinin zorlanması, anlamsızlığın merkeze konulması, özgün imge uğruna güzelden uzaklaşılması, insan aklının takip edemeyeceği derecede tamlamanın yan yana ya da alt alta sıralanması gibi hususları sıralar. Akbaş, bu doğrultuda bilinçsizce şiir yazan gençlerin özgünlükten uzak olduğu düşüncesindedir. Genç şairler, Edip Cansever'in “Mısra işlevini yitirdi; şiiri şiir yapan bir birim olarak yürürlükten kalktı.” sözünü referans almışlarsa da Akbaş, Cansever'in kendisinin bu sözünün yanlış anlaşıldığını dile getirir. Akbaş'ın İkinci Yeni'ye dönük gündeme getirdiği bir diğer eleştirisi, onların okura dönük tutumları hakkındadır: “İkinci Yenicilerin çokça eleştirilen yanlarından biri okurla şiir arasında mesafe koymalarıdır. Tutumları kimi zaman okuyucu küçümsemeye, onlara hakaret etmeye kadar varmaktadır. Bunun nedeni şiirde işi anlamsızlığa vardırmasıdır.” (2003: 99) Aynı makalede şiirde “toplumcu” damara da değinen Akbaş, topluma değinen her şairin bu dairede değerlendirilmesinin yanlış olacağı kanaatinde. Milliyetçi şiire de temas eden Akbaş, Ahmet Kabaklı'nın bu şiiri “Yeni Gelenekçi Şiir” olarak adlandırdığını belirterek onun Sezai Karakoç, Hilmi Yavuz ve Atilla İlhan gibi şairleri de bu daireye dâhil etmesine karşı çıkar. Son çeyrekte İslami şairlerin de ağırlığının hissedildiğini ifade eden Akbaş, bu şiirin köklerinin Yahya Kemal, Mehmet Âkif ve Necip Fazıl'a dayandığını kabul edildiğini dile getirir. Makalenin devamında herhangi bir eğilime dâhil olmayan fakat kendi çizgisini oluşturan şairlere de değinilerek halihazırdaki şiirimizde vezin, kafiye ve temanın pek tartışma konusu olmadığı, şiir üzerine düşünen hemen herkeste bir kaygı olduğu, herkesin şiire canlılık getirecek bir hamle yapılmamasından şikayetçi olduğu dile getirilir.

Akbaş, *Şiirimizin Havası* adlı bir başka makalesinde ise Encümen-i Şuara'dan başlayarak makalenin yazıldığı döneme kadar olan Türk şiirini hızlı geçişlerle mercek altına alır. Yazının sonlarında yer alan şu tespit, Türk şiirinin tarihsel gelişiminin meyvesini ortaya koyması bakımından

önemlidir: “Şairler bütün bu olumsuzluklara rağmen çoğu dosyalarda ve dergi sayfalarında kalma pahasına hâlâ şiir yazabiliyor ya da kendi imkânlarıyla da olsa kitaplarını çıkarabiliyorlarsa bunda sözünü ettiğimiz akıllara durgunluk veren dirençleri, çağın çıkmazları karşısındaki ısrarlı tavırları ve biraz da şiire bir nevi müptela oluşları mutlaka etkili olmuştur.” (2003: 124) Bir şair olması ve şiirin merkeze alındığı edebiyat mahfillerinde yer alması, Abdulahap Akbaş'ın şiirimizin meseleleri hakkındaki düşüncelerini daha da anlamlı kılmaktadır.

Şiire Görev Biçmek: Şairin ve Şiirin Bir Misyonu Var mıdır? başlıklı makalesinde derinlemesine bir soruşturma yapan Akbaş, Eylül 2004 tarihli makalesinde ilgili soruya makalenin hemen başında cevap verir ve yazının geri kalanını bu düşünce üzerine bina eder: “Şairin ve şiirin bir görevi var mıdır? Eskimeyen bu çetin soruya büyük bir çoğunluk gibi, vereceğim cevap “evet”tir. Her şeyin bir varlık sebebi olduğu gibi şiirin de bir varlık sebebi olmalıdır. Bu sebep, onu ister istemez görev sahibi kılar.” (2004: 97) Akbaş'a göre misyonun olmaması düşünülemez. Misyona yoksa üretmenin anlamı da yoktur. Asıl mesele Akbaş'a göre, misyonun mahiyetidir. Akbaş, şairin ideolojik bir misyona sahip olmasının ve asıl görevinin bunda aranmasının sanata zarar verdiği kanaatinde. Bu husustaki düşüncelerini şöyle paylaşır: “Oysa “bildiri”ye ya da “vaaz”a dönüşen şiir, bir süre sonra kendiliğinden ölüyor. Geçmişte kalabalıkları coşturmuş, alkışlanmış birçok şairin / şiirin şimdi edebiyat mezarlığında yattığını görmemek mümkün değil. En fanatik hayranlarının bile bugün Nazım Hikmet'in ideolojik şiirlerini cesaretle savunabildiklerini sanmıyorum. Hâlâ onu ideolojik bir lokomotif olarak kullanmak isteyen bir azınlığı saymazsak; o, şimdi dili maharetle kullandığı ve insanı evrensel boyutlarıyla ele aldığı şiirleriyle yaşıyor.” (2004: 97). Şiirin ideolojik fikirleri yayma aracı olmadığını, bunun için daha iyi araçlar olduğunu kaydeden Akbaş, şiirin fikirden müstağni olduğu düşüncesine kapılmanın da yanlış olduğu kanaatinde. Dolayısıyla Akbaş'ın şiire yaklaşımı, tıpkı Ahmet Haşim'in ifadesinde olduğu üzere mutavassıt bir çizgidedir. Akbaş, “Şiirin en önemli misyonu kendisi olmalıdır.” diyerek saf şiirin yanında olduğu mesajını vermektedir.

Abdulahap Akbaş'ın İslami hassasiyeti yazılarına da yansımıştır. Bu itibarla yazılarında başta Peygamber Efendimiz olmak üzere İslami değerlere yeri geldikçe önem atfetmiştir. *Ay Vakti*'nde yayımlanan *Gönül Bahçemizin Müstesna Gülü* başlıklı yazı, edebiyatımızda Peygamberimize dair yazılan manzum ve mensur eserleri konu edinmektedir. Akbaş, edebiyatımızda siyer, miraciye, hilye ve na't gibi türlerde Peygamber sevgisinin dile getirildiğini belirttikten sonra sözü mevlid'e getirir. Mevlid okuma ve okutma geleneğinin Peygamberimize muhabbetimizin somut bir göstergesi olduğunu kaydeden Akbaş, mevlid denilince akla Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inin geldiğini söyler. Bundan sonra na'tlardan bahseden Akbaş, konu Peygamber Efendimiz olunca sanat ölçülerinin değiştiğine işaret ederek şunları söyler: “Şairlik gibi bir iddiası olmayan nice âşık dahi Peygamber sevgisi mevzubahis olunca, yüreğinin alazını mısralara dökmeden edememiştir. Ve ne hikmettir ki şairlik kabiliyet, çok çalışma gerektirdiği hâlde, bu aşk neşideleri de üstadlarının şiirleriyle asırları ulaşarak bize ulaşmıştır. Demek ki esas olan, her şairin bulunduğu yerden kendi idraki ölçüsünde ama halisane bir şekilde ona bakması, ona yönelmesidir.” (2006: 8) Yazı, Dursun Fakih'e ait olduğu belirtilen bir beyitle tamamlanır.

2.1.2.2. Folklor

Folklor ile alakalı meseleleri yakından takip eden Akbaş, *Ah Zöhrem, Elvada* başlıklı makalesinde halk hikâyelerinin romana yakınlığından söz ederek çocukluk hatıralarından hareketle halk hikâyelerinin onda bıraktığı izleri okuruyla paylaşır. Onun çocukluğundan hatıra kalan en berrak halk hikâyesi Tahir ile Zühre'dir. Hikâye anlatıcısının jest ve mimiklerine varıncaya dek hatıralarını aktaran Akbaş, anlatıcının ne kadar önemli olduğuna işaret eden şu ifadeyi kullanır: “Hikâyenin sonunda Tahir ile Zöhre öldü. Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Romeo ve Juliet gibi. Bu kahramanlardan ve onların akıbetlerinden haberdardım. Yani bu “namurat” gidiş beni şaşırtmamalı, fazla üzmemeliydi. Ama ortada müthiş bir anlatıcı ve duygu kesilmiş dinleyiciler vardı. Bu atmosferin dışında kalmak mümkün değildi.” (1997: 73) Yazı, Akbaş'ın beslendiği kaynaklar arasında folklorik bir malzeme olarak halk hikâyelerinin önemli bir yeri olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir.

Türkülerdeki Ruh adıyla *Bizim Külliye*'de yayımlanan 2009 tarihli yazısında Akbaş, türküleri

çok yönlü olarak değerlendirir.¹ Pertev Naili Boratav'ın 1930'lu yıllarda türkü hakkındaki bir çalışmasına atfen, Cumhuriyetimizin birinci ve ikinci kuşak edebiyatçılarının Boratav'ın türkü konusundaki beklentilerini karşılayamadıklarını aksine halk şiirini horlayan seçkin bir tutum izlediklerini ileri sürer. Akbaş, Sol kesimin türküye bakışını da eleştirir: “Solcu edebiyatçıların türkü sevdası, denebilir ki yalnızca türkünün kökünün halk içinde olmasından kaynaklandı. Onlar türküyü yalnızca bir propaganda aracı olarak gördüler. Asla içindeki ruhu görmeye yanaşmadılar. Yanaşmalar türküdeki tohumun onların düşündüklerinden farklı köklü bir toplumu, bu toplumun duygu ve düşüncelerini, ifade özelliklerini taşıdığına görecektir. Onun için onca “köy romanı”nı yazanlar, köyün ve köylünün derin ve gerçek sesi olan türkülerden mevzu, dil, anlatım ve benzeri bakımlardan yararlanarak çağdaş eserler çıkaramadılar. Türküdeki ruhu eserlerine taşıyamadılar.” (2009: 16) Yazının devamında Akbaş, türkülerdeki zenginliği örnekler üzerinden dikkatlere sunarak yazısını şöyle hülâsa eder: “Türkü, bir toplumu bütün unsurlarıyla kabuğunun içine alan bir nar gibidir. Kabuğu kırıldığında içinden kanlı canlı, muhteşem bir dünya çıkar. Edebiyatçı için bu dünya, bu dünyanın ruhu tükenmez kaynaklardan biridir.” (2009: 17) Akbaş'ın hem halk hikâyeleri hem de türküler hakkındaki yazıları onun halk edebiyatına olan alakasını göstermesi bakımından dikkate değerdir.

2.1.2.3. Diğer Konular

Akbaş'ın makalelerinde değindiği bir diğer konu yazmanın niceliğiyle alakalıdır. Akbaş, *Az Yazmak Çok Yazmak* adlı ve Kasım 2005 tarihli *Umran*'da yayımlanan makalesinde az yazmanın mı çok yazmanın mı makbul olduğu sorusuna cevap arar. Seçtiği isimler, yazmanın niceliği bakımından uç noktalarda şahsiyetlerdir. Çok yazmak hususunda mahir olan Ahmet Midhat Efendi ile yazma konusunda oldukça ketum olan Yahya Kemal'i mukayese eden Akbaş, genel kabulün nicelikten ziyade niteliğe yakın olduğunu ifade etse de Ahmet Midhat Efendi'den aldığı bir alıntıyla kimin için yazı yazıldığına ne kadar yazıldığından daha önemli olduğunu ifade eder.

Akbaş, *Ve Zeyd Türkü Söylüyor* isimli yazısında Müslüman olmadan önce Yahudi olan Leopold Weiss isimli bir Avusturyalı yazar olan Muhammed Esed'in *Mekkeye Giden Yol* adlı eserini değerlendirir. Cahit Koytak tarafından Türkçeye çevrilen bu eser, yazarın Mekke'ye doğru yolculuğunu anlattığı yirmi üç günlük bir zaman dilimini kapsamaktadır. Eserden çok etkilendiğini belirten Akbaş, “Yazar çok başarılı. Nefis bir metin olduğunu düşünüyorum. Canlı tasvirler, duygulu anlatım, Derin tahliller... Tabii mütercimim de hakkını unutmamak gerekir.” (1999: 40) Makalenin büyük bir kısmında eserden alıntılara yer veren Akbaş, böylece çok methettiği eserin okur tarafından da beğenilmesi amacıyla yerine getirmeye çalışır.

Akbaş'ın deneme türünün tarihçesini ve çerçevesini ele aldığı 1999 yılında *Düşünürü* dergisinde yayımlanan *Düşünceyi Uyandıran Yazılar* adlı yazısı ile 2003 yılında aynı başlıkla *Umran* dergisinde çıkan yazısı büyük oranda aynıdır. *Umran*'daki yazının sonunda edebiyat ve eleştirmen konulu bir ilave vardır. Söz konusu yazılarda, Montaigne'den başlayarak denemenin tarihçesine ve türün özelliklerine değinilir. Akbaş, okunmasını tavsiye ettiği kimi deneme yazarlarının adını bitirerek yazılarını sonlandırır.

Akbaş'ın *Düşünürü* dergisindeki diğer bir yazısı ise *Kıraatnâme: Mustafa Miyasoğlu'nun Romanlarına Dair* ismini taşımaktadır. Miyasoğlu'nun romanlarının kısaca değerlendirildiği yazının sonunda Miyasoğlu'nun roman türüyle alakalı yazılarını içeren *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı* isimli kitabına değinilmektedir.

Akbaş'ın *Ay Vakti* dergisinde yayımlanan *Gül Güzellemesi ya da Bülbüle Acımak* isimli yazısı, kültür ve edebiyat dünyamızda güle verilen ehemmiyeti ele almaktadır. Yazıda manilerden türküler, deyimlerden atasözlerine, edebiyattan tasavvufa uzanan geniş bir sahada gül ve bülbülün kullanımına dair örnekler yer verilir. Bu minvalde hem Klasik edebiyatımızın gül ve bülbül mazmunlarını kullanma biçimlerine hem de Yeni Türk edebiyatı şairlerinin bu konudaki tasarruflarına değinilir. Yazı, Ümmi Sinan'ın bir şiiri ile sonlandırılır. (2005: 5) Geniş bir sahadaki örneklemin kısa bir metinde uyum içinde işlenmiş olması hasebiyle yazı dikkat çekicidir.

Bizim Külliye'de yayımlanan *Edebiyat Sularında Yıkılan Tarih* başlıklı yazısında tarih ve edebiyat arasındaki ilişkiyi irdeleyen Akbaş, ikisinin bazen birbirlerinin sınırlarını ihlal edecek denli yakın disiplinler olduğunu kaydeder. Akbaş, tarih bilincine edebiyattan vardığını belirterek yazısını

sonlandırır.

Daha önce Akif'in çocuk eğitimi konusundaki düşüncelerini içeren bir makale neşrettiğini ifade ettiğimiz Akbaş, *Çocuk Edebiyatında Değerlerin Sunumu* başlıklı makalesinde çocuk edebiyatının teorik zeminine temas eder. Çocuğun maddi ve manevi değerlerle giydirilmesi gerektiğini savunan Akbaş, Sezai Karakoç'un "bir insanı al, onu çöz çöz çocuk olsun" ifadesinden hareketle çocuğun önemine vurgu yapar. Sanat ve edebiyatın temel işlevinin değer sunmak, bu yolla insanları eğitmek olmadığını ifade eden Akbaş, çocuklar için yapılan edebiyat söz konusu olduğunda ise işlerin değiştiği kanaatindedir. Dilin çocuğun ilgisini çekecek biçimde ustaca kurgulanması gerektiğini savunan Akbaş, değerlerin dozunun ayarlanması gerektiği görüşündedir. Böylece çocuk üzerinde istenen olumlu etki daha fazla görülebilecektir. Ayrıca verilmek istenen mesajın çocuğa tekrar tekrar açıktan verilmemesi, mesajın meyvedeki vitamin gibi gizli olması gerektiği yönünde görüş bildirir. Çocuk ona göre tedavi edilmesi gereken bir hasta değildir: "Yazar, değer sunayım derken, çocuğu, ilaçla tedavi edilmesi gereken bir hasta gibi görmemelidir. Onun sağlıklı bir şekilde beslenmesine ve kişiliğinin gelişmesine katkıda bulunduğunu düşünmelidir, bunun için yazmalıdır." (2007: 74) Yazının sonunda, metnin daha önce 25. Tüyap Kitap Fuarı'nda düzenlenen bir panelde sunulmuş bildiriden hareketle oluşturulduğuna dair bir not bulunmaktadır.

Sonuç

Batmanlı şair ve yazar Abdulvahap Akbaş, yazı hayatına başladığı ilk yıllardan vefatına dek çeşitli süreli yayınlarda yazılarıyla okurlarının karşısına çıkmıştır. Edebiyat tarihi, edebiyatımızın güncel meseleleri ve kimi edebî meseleler hakkında makaleler neşreden Akbaş, en çok şiir hakkında görüş bildirmiş ve şiirimizin nabzını tutmaya çalışmıştır. Şairlerle kurduğu yakın ilişkiler onun şiir hakkındaki düşüncelerini daha da önemli kılmaktadır. Beri tarafta edebiyat tarihimize mal olmuş şahsiyetler hakkında yazdığı yazılar, Akbaş'ın Türk edebiyatını bir bütün olarak takip ettiğini ve bu sahada araştırma yazıları kaleme alabilecek denli güçlü bir referans ağına sahip olduğunu göstermektedir. Akbaş'ın yazılarına en çok konu olan isimler Mehmet Âkif Ersoy ve Necip Fazıl Kısakürek'tir. Bu da onun İslami çizgisiyle örtüşmektedir. Ancak yazılarında farklı çizgilerde olan isimlere de sıkça atıf yapan Akbaş, böylece sanat ve edebiyatı entelektüel bir bakışla takip ettiğini de ortaya koymuştur.

Sonnotlar

¹ Türküler hakkında detaylı bilgi için bk. (Abalı, 2019: 403)

Kaynaklar

- ABALI, İ. (2019). *Koçarlı (Aydın) Halk Kültürü*. İstanbul: Hiper Yayın.
- BAĞIŞ, A. (2019). *Abdulvahap Akbaş'ın Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Dnş. Doç. Dr. Ferhat Korkmaz.
- AKBAŞ, A. (1982). "Tayflar Geçidi". *Mavera*. C. 7 S. 84, 43-45.
- AKBAŞ, A. (1988). "Başarılı Bir Tanzimat Romancısı Nabizade Nazım". *Mavera*. S. 140, 19-24.
- AKBAŞ, A. (1997). "Ah Zöhrem, Elveda". *Düşçınarı*. S. 6, 71-74.
- AKBAŞ, A. (1999). "Düşünceyi Uyandıran Yazılar". *Düşçınarı*. S. 15, 36-38.
- AKBAŞ, A. (1999). "Ve Zeyd Türkü Söylüyor". *Düşçınarı*, S. 18, 39-41.
- AKBAŞ, A. (2001). "Metin Olmak". *Taşra Edebiyat*. S. 5, 7-9.
- AKBAŞ, A. (2003). "Düşünceyi Uyandıran Yazılar". *Umran*. S. 109, 95-97.
- AKBAŞ, A. (2003). "Bir Köylü Çarığı Gibi Derin ve Issız". *Ay Vakti*. S. 34-35, 15-16.
- AKBAŞ, A. (2003). "Son Yirmi Beş Yılda Yazılan Şiirler Ne Kadar Özgündür". *Bilgi ve Düşünce*. S. 13. 98-104.
- AKBAŞ, A. (2003). "Şiirimizin Havası". *Bilgi ve Düşünce*. S. 13. 123-124.

- AKBAŞ, A. (2004). “Mehmet Âkif Ersoy”. *Biyografi Analiz*. S. 2004/9, 51-52.
- AKBAŞ, A. (2004). “Necip Fazılın Hikâye ve Romanları”. *Umran*. S. 115, 83-87.
- AKBAŞ, A. (2004). “Şiirimize Görev Bıçmek”. *Umran*. S. 121, 97-98.
- AKBAŞ, A. (2005). “Az Yazmak Çok Yazmak”. *Umran*. S. 135, 71-72.
- AKBAŞ, A. (2005). “Çocuk Edebiyatında Değerlerin Sunumu”. *Umran*. S. 152, 73-74.
- AKBAŞ, A. (2005). “İncisi İçinde Bir Midye Gibi”. *Ay Vakti*. S. 52, 4-5.
- AKBAŞ, A. (2005). “Gül Güzellemesi ya da Bülbüle Acımak”. *Ay Vakti*. S. 57, 2-5.
- AKBAŞ, A. (2005). “Kaygısı Hakikat İşi Güzellik Olan Bir Şair”. *Ay Vakti*. S. 64, 37-38.
- AKBAŞ, A. (2006). “Gönül Bahçemizin Müstesna Gülü”. *Ay Vakti*. S. 67, 6-9.
- AKBAŞ, A. (2007). “Mehmet Âkif ve Musikî”. *Umran*. S. 150, 90-93.
- AKBAŞ, A. (2007). “Necip Fazıl’ın Şiirinde Konak ve Şehir”. *Ay Vakti*. S. 82-83-84 (Medeniyet Özel Sayısı), 459-462.
- AKBAŞ, A. (2007). “Yahya Kemal: Geleneğe Adım Attıran Şair”. *Umran*. S. 161, 64-65.
- AKBAŞ, A. (2009). “Edebiyat Sularında Yıkanan Tarih”. *Bizim Külliye*. S. 40, 8-9.
- AKBAŞ, A. (2009). “Türkülerdeki Ruh”. *Bizim Külliye*. S. 42, 15-17.
- AKBAŞ, A. (2011). “Küçük Asımlar: Âkif’in Çocuğa ve Onun Eğitime Dair Görüşleri”. *Umran*. S. 203, 70-75.
- AKBAŞ, A. (2012). “Ahmet Midhat Efendi'nin Tiyatroya Bakışı ve Tiyatro Eserleri”. *Ahmet Midhat Efendi Armağanı*. Yay. Haz. Mustafa Miyasoğlu, İstanbul: Beykoz Belediyesi Kültür Yayınları, 35-42.
- AKBAŞ, A. (2012). “Yunus Emre’de Şehir Algısı”. *Bizim Külliye*. S. 52, 87-88.
- AKBAŞ, A. (2013). “Modern Şehri Sorgulayan Şair”. *Bizim Külliye*. S. 56, 44-45.
- AKBAŞ, A. (2014). “Mehmet Âkif: Ne İçinde Sufiliğin Ne De Büsbütün Dışında”. *TYB Akademi*. S. 11, 125-132.
- AKBAŞ, A. (2016). “Necip Fazıl’ın Özlediği Nesil”. *Elifelif*. S. 2016 Kış, 40-43.
- ÇETİN, N. (2019). “A. Vahap Akbaş”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/akbas-vahap> erişim tarihi: 06.12.2023.
- DOĞAN, D. M. (2014). “Vahap Akbaş’ın Göçü”. *A. Vahap Akbaş Kitabı*. Yay. Haz. İbrahim Eryiğit-Vedat Güneş, Ankara: TYB Yayınları.